

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

Atskaite par dalību COPA/COGECA un Eiropas Komisijas rīkotajā darba grupā:

Augļi un dārzeņi

13.-14.martā 2013., Brisele

Izskatāmais jautājums:

"Skolas augļa" programma

Rezumējums: Janvāra beigās tika izsludinātas publiskās konsultācijas par „Skolas augļa” programmu, bet īsā perioda dēļ daudzi nepaguva piedalīties, tādēļ konsultāciju periods tika pagarināts līdz 22.aprīlim. Dalībvalstu organizācijas tiek aicinātas izteikt savu viedokli. Komisija (COM) piedāvā trīs dažādus variantus:

- 1- palielināt budžetu no 90 milj. EUR gadā līdz 150 mlj EUR gadā un atbalsta intensitāti no 50% līdz 75% izdalīšanai un no 75% līdz 90% izglītojošiem pasākumiem. Nacionālajām stratēģijām jābūt iestrādātām Skolas piena programmā.
- 2- Vairāk apvienot abas programmas, saglabājot atsevišķus budžetus. Dalībvalstīm (DV) būtu jāizveido kopīga stratēģija, administrēšana, kontroles u.t.t.
- 3- Iekļaut programmās arī citus vietējos produktus pēc DV ieskata, to reklamēšanai izmantojot ES līdzekļus.

Latvijas apstākļos būt labāka 2. iespēja, jo tā vienkāršo administrēšanu, bet pastāv bažas, ka šinī gadījumā var tikt apvienoti arī abu programmu budžeti un galu galā piena un augļu vietā ēdinātāji izdalīs bērniem nezin kur ražotus jogurtus ar augļu aromātu. Tāpat, apvienojot programmas, pastāv risks, ka vietējo ražotāju vietā programmā vairāk iesaistīsies ēdinātāji. Dažas citās DV tā ir parastā prakse, bet Latvijā tā nav pieņemama. Tādēļ pēc diskusijas tika pieņemts kopējais lēmums atbalstīt 1. iespēju, pieprasot no COM iekļaut programmas nosaukumā arī vārdu „dārzeņi”, iespējas izdalīt produktus plašākai vecuma grupai, kā arī izdalīt tos ārpus skolas, piemēram, sporta un svētku pasākumos. Arī citās valstīs „Skolas augļa” programmā vēlas piedalīties bioloģiskie ražotāji. Itālijā (IT) viņi arī piedalās, bet paši IT pārstāvji izteica bažas, ka bioloģisko produktu augstas cenas dēļ, vietējo produktu vietā bērniem tiks piedāvāti 3.valstīs ražotie.

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

Izskatāmais jautājums:

KLP pēc 2013.g.

Rezumējums: COM vēlas samazināt budžetu krīžu pārvaldīšanas pasākumiem. Tiek gaidīts, ka atsevišķiem atbalsta pasākumiem atbalsta intensitāte tiks palielināta līdz 75% un 90% (mazāk labvēlīgajos reģionos). COPA/COGECA prasa palielināt ražotāju organizāciju (RO) darbības programmu budžetu līdz 5%, paredzot 0,5% krīzes pārvaldīšanas pasākumiem. Attiecībā uz tirdzniecības standartiem vēlas, lai izcelsmes (ražošanas) valsts norāde būtu obligāta prasība. Esošajā TKO (tirgus kopēja organizācija) regulā ir nepieciešams veikt ap 300 grozījumus. AT uzskata, ka krīzes pārvaldīšanas pasākumiem jābūt vairāk saistītiem ar tirgu. Tāpat piedāvā pārskatīt esošus tirdzniecības standartus, jo dažās DV pēc 36 standartu atcelšanas tagad jāievēro 51 dažādu (ES, UNECE - Apvienoto Nāciju Eiropas ekonomikas komiteja), pašu tīklu u.t.t.) standartu prasības, kas ievērojami palielina administratīvās izmaksas ražotājiem. Beļģija piedāvā veicināt ROA (ražotāju organizāciju asociācijas), lai veicinātu kooperēšanos valstīs, kur RO nav vai tās nav attīstītas. *(Baltijas valstīs tā varētu būt interesanta iespēja, kas ļautu mūsu kaimiņus no konkurentiem pārvērst partneros un kopīgi cīnīties pret lielveikalu negodīgo praksi.)* Tāpat, vairāku valstu pārstāvji uzskata, ka krīzes jānovērš, nevis jāpārvalda. Vecajās valstīs pēc COM veiktā audita dažas RO zaudēja atzīšanu un tagad to biedriem jāatmaksā saņemtās atbalsta summas. Tas ir saistīts arī ar to, ka līdz šim (līdz 2009.g., kad TKO regula stājās spēkā) darbības programmas nebija obligātas un daudzas vecas RO vēl joprojām nav apmierinātas ar šo prasību. (Latvijā tās ir obligātas kopš pašā sākuma.) Tika pieņemts lēmums apkopot dažu DV viedokļus par RO attīstību pēc 2013.g. un nosūtīt COPA/COGECA pozīciju COM un Čiološam.

Izskatāmais jautājums:

Pārtikas ķēdes

Rezumējums: Ir pieņemti daži dokumenti ES līmenī negodīgās tirdzniecības prakses novēršanai, bet COM gaida DV reakciju. Ir paredzēta vairāku normatīvo aktu pieņemšana, bet daļa no tiem neattiecas uz augļiem un dārzeņiem. Problēma ir aktuāla visās DV, bet tirgotāju lobijs ir spēcīgs ne tikai Latvijā, arī citās valstīs un šobrīd šķiet, ka COM ar visu Augstā līmeņa forumu, kas pirms dažiem gadiem tika dibināts speciāli negodīgās tirdzniecības prakses novēršanai, īsti nezina, ko lai dara.

Izskatāmais jautājums:

Fitosanitārie jautājumi

Rezumējums: Visvairāk tika runāts par iespējamo neonicotinoīdu aizliegumu. Visu DV augļu un dārzeņu ražotāji par to ir sašutuši. Itālijā un Spānijā nav iespējams iegūt siltumnīcu kultūru sēklas, nelietojot šos līdzekļus, jo tajās valstīs plosās tomātu kode (Tuta absolūta), kuru sēklkopībā citādi ierobežot nemaz nav iespējams. Šie līdzekļi ir nozīmīgi arī augļu koku aizsardzībai pret kaitēkļiem, tostarp plankumaino spārnu drozofilu (*Drosophila suzuki*), kas strauji izplatās vairākās valstīs un bumbieru lapu blusīņu (kas ir aktuāla arī Latvijā). Itālijas Zemkopības ministrija ir gatava aizliegt tikai šo vielu lietošanu apstrādājamo kultūraugu ziedēšanas laikā. Tā ir ministrijas oficiālā pozīcija. Spāņi uzskata, ka aizliegums nav zinātniski pamatots, tam ir politisks raksturs, bet zemniekiem tas nesīs milzīgus ekonomiskus zaudējumus. Ir pieņemts lēmums nosūtīt COM vēstuli no COPA/COGECA. (Vēstules melnraksts tika iesūtīts dažas dienas pirms darba grupas, tas ir pieejams LO SP).

Izskatāmais jautājums:

Bioloģiskā ražošana

Rezumējums: COPA/COGECA Sekretariāta darbinieki iepazīstināja ar darba gaitu dažu bioloģiskās ražošanas prasību precizēšanā. Šobrīd hidroponika ir aizliegta un dažas DV tai pielīdzina arī audzēšanu konteineros, kas pildīti ar organisko substrātu. Tāpat nav īsti skaidras prasības audzēšanai siltumnīcās, bioloģiskajā ražošanā pieļaujamiem substrātiem u.t.t. Dažās DV tiek uzskatīts, ka kūdras lietošana bioloģiskajā ražošanā nav pieļaujama, jo tas ir ierobežots dabas resurss. (*Turpretī Baltijā, Polijā un, iespējams, Skandināvijā, kur kūdra tiek izmantota pat apkurē, šis aizliegums ir pilnīgi neloģisks.*) Klātesošo reakcija šķita vienaldzīga, tikai Francija apvaicājas par bioloģisko substrātu sēņu audzēšanai, bet es un Nīderlandes pārstāvis solījām aizsūtīt Sekretariātam savu viedokli par bioloģisko audzēšanu siltumnīcās.

Izskatāmais jautājums:

PrognosFruit

Rezumējums: Nākamajos PrognosFruit konference tiek plānota Prāgā šī gada 8.-10. augustā. Tiek plānots arī kooperatīva apmeklējums, kas audzē augļus 300 ha platībā un nodarbojas arī ar to pārstrādi. Tāpat plāno apmeklēt vīna rūpnīcu.

Izskatāmais jautājums:

14.03.2013. Konsultācijas ar COM par „Skolas augļa” norisi ES

Rezumējums: Tika sagatavota dažādu izglītojošo materiālu no vairākām DV izstāde. Tāpat tika sniegtas vairākas prezentācijas par programmas norisi dažādās valstīs, problēmām, izglītojošiem pasākumiem un programmas ietekmi uz bērnu ēšanas paradumiem un veselību. Pati programma norisinās visumā sekmīgi, skolu un bērnu skaits ir stabilizējies. 2011./2012. m.g. programmā piedalījās 55 tūkst. skolu un 1,5 milj. skolēnu, tas ir 28% visu skolu un 31% visu bērnu. Mērķa auditorija ir bērni 6-10 gadu vecuma, bet dažās DV vecuma grupas ir atšķirīgas. Stabilizējas arī līdzekļu apgūšana 64-66% līmenī no visa piešķirtā budžeta. Latvija iekļūst to valstu grupā, kas līdzekļus izmanto vairāk nekā par 75% un nodrošina arī izglītojošus pasākumus (*Latvijā, kā mēs zinām, tie mēdz būt visai formāli, jo skolām nav intereses.*) Citas valstis, kas ir teicamnieku grupā, Spānija, Ungārija, Lietuva, Čehija, Igaunija, Rumānija, Austrija, Francija un Grieķija izmanto mazāk par 50% līdzekļu, skaidrojot to ar lielo birokrātiju un augstām loģistikas izmaksām. Lielākā daļa valstu izplata produktus 1 x nedēļā, dažas arī 3 x un biežāk. Vidējā vienas 100 g porcijas cena ir 0,31 EUR, bet dažās valstīs tā sasniedz pat 6,- EUR. 2013./2014. m.g. vislielākais budžets ir paredzēts Itālijai (20,5 milj. EUR), tai seko Polija (13,6 milj. EUR), Vācija (12 milj. EUR), Rumānija (4,9 milj. EUR), Francija (4,7 milj. EUR), Ungārija (4,5 milj. EUR), Spānija (4,4 milj. EUR) un Čehija (4,2 milj. EUR). Ja nauda tiek apgūta labi, izglītojošie pasākumi bieži atpaliek. Speciāli izveidota ekspertu grupa 3 gadu laikā izstrādāja virkni rekomendāciju par Skolas augļa programmas ieviešanu un attīstību.

Interesanta bija DG SANCO pārstāves prezentācija. Viņa izskaidroja, ka bērnu ēšanas paradumi nesakrīt ar veselīgā uztura piramīdu, ka bērni maz kustās (diennaktī nepieciešams vismaz 60 minūtes aktīvās fiziskās darbības). Pētījumi liecina, ka bērni saņem par daudz proteīna, ogļhidrātu un taukvielu, bet nepietiekami šķiedrvielas un vitamīnus. No šī viedokļa Skolas piena programma nemaz nebūtu jāatbalsta, jo piens mūsdienai bērniem nav veselīgs. (*Protams, tas ir atkarīgs no dzīves līmeņa, tādā valstī, kā Latvijā, kur daudzi bērni tā īsti paēd tikai skolā, Skolas piens jāturpina.*) Tāpat viņa uzskata, ka **bioloģiskie produkti Skolas augļa programmā nebūtu jāiekļauj**, jo pētījumi nepierāda to augstāko pārtikas vērtību, bet izmaksas ir augstākas. Kipras, Īrijas, Nīderlandes un Izraēlas prezentācijas stāstīja par dažādiem veiktiem izglītojošiem pasākumiem ar pašu bērnu, ražotāju, vecāku un produktu izplatītāju līdzdalību. Dažas DV uzskata, ka vecākiem jāpiedalās programmas līdzfinansēšanā. Diemžēl bērni, kaut arī jūsmo par šiem pasākumiem, savus ēšanas paradumus

nemaina. (Manuprāt, tas skaidrojams ar to, ka 6-10 gadu veci bērni paši ģimenes ēdienkarti nenosaka un arī kabatas naudas tiem parasti nav. Vajadzētu vairāk pievērsties vidusskolēniem, kuriem jau ir nauda un kas jau sāk interesēties arī veselīgu dzīves veidu.) Tika ieteiktas arī vairākas psiholoģiskas rekomendācijas – bērniem mazāk jālasa lekcijas, bet vairāk jāļauj izmēģināt pašiem formu, krāsu un garšu dažādību.

Sanāksmes nobeigumā tika rezumēts: izglītošanai jāturpinās visu produktu izdales periodu līdztekus tai. Izdales biežums nedrīkst būt mazāks par 2 x nedēļā. Administrēšanai jābūt ērtai un izdarāmai. Programmā jāiesaista vecāki. Būtu nepieciešama speciāla zīme (logotips). Programma vairāk jāpopularizē un to varētu sasaistīt ar Skolas Piena (kaut arī tas nav visai veselīgs) un skolu pusdienu programmām.

Kopsavilkums/ leteikumi nākamajam darbam:

- 1. Mums jāpiedalās dokumentu izstrādē, kas skar bioloģisku dārzu audzēšanu siltumnīcās.**
- 2. Jāturpina aizstāvēt vietējo ražotāju pozīcijas „Skolas augļu un dārzu” programmā un jāattīsta šo programmu, vairāk iesaistot bērnudārzus, kā arī vidusskolas vecuma jauniešus.**
- 3. Darba grupā izdevās aprunāties ar poļu kolēģiem no RO Rajpol, kas nodarbojas ar augļkopību 500 ha platībā, audzējot ābolus, bumbierus, ķiršus, plūmes, kultūrmellenes un upenes un eksportē savu preci uz Vāciju un Skandināviju. RO biedri izmanto integrēto audzēšanu, bet poļu nosacījumi ir atšķirīgi no mūsu. Audzētāji tiek pārbaudīti no PVD, VAAD un LAD analogiskām institūcijām. Audzētājiem kompensē papildus izdevumus, kas saistīti ar augsnes, ūdens un produkcijas analīžu veikšanu un kontroles procedūrām (100 %). Maksimālā kompensācijas summa vienai saimniecībai ir 2760 PLN (464 LVL). No audzētājiem tiek prasīta vadlīniju ievērošana (tās ir publicētas poļu valodā <http://piorin.gov.pl/index.php?pid=1499>), mēslošanas plāni un lauka vēstures. Audzētāji izmanto integrēto audzēšanu gan kā GlobalGap sastāvdaļu, gan eksportējot savu produkciju uz Krieviju. Izdevumi, kas saistīti ar GlobalGap (produkcijas analīzes uz pesticīdu atliekām) tiek kompensētas Darbības programmas ietvaros, ka produkcijas kvalitātes celšanas pasākums. (Latvijā integrētā audzēšana bieži tiek iekļauta Vides pasākumos) Savukārt jauno smidzinātāju iegādi poļi iekļauj Vides pasākumos. Tā efektivitāti viņi pierāda savam LAD ar smidzinātāja ražotāja apliecinājumu, kuru papildus apstiprina vietējā smidzinātāju sertificēšanas iestāde. Protams, 25% AAL ietaupījumu tas nenodrošina (tā**

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

vispār ir nelógiskā prasība), tāpēc poļi veic horizontālo pasākumu – 2 dienu garu semināru-apmācības par jaunā smidzinātāja pareizu lietošanu, regulēšanu u.t.t.

- 4. Lietderīgo kontaktu dibināšana starp dažādu DV pārstāvjiem ir tikpat svarīga, ka iespēja ietekmēt Briselē pieņemto normatīvo aktu saturu.**

Mārīte Gailīte

Paraksts

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA